

ماجرای برجام

گزارشی مستند از فرایند مسئله هسته‌ای ایران از آغاز تا برجام

«به همراه دست نوشته‌هایی در مورد فعالیت‌های هسته‌ای از سال ۱۳۸۳»

دکتر غلامرضا تاج‌گردون

سرشناسی: تاج گردون، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور: ماجرای پرجام: گزارشی مستند از فرایند مسئله هسته ای ایران از آغاز تا پرجام به همراه دست نوشته هایی
در مورد فعالیت های هسته ای از سال ۱۳۸۲ / غلامرضا تاج گردون.
مشخصات نشر: تهران: پران: پرانگامان پژوهش مدار، ۱۳۹۸.
مشخصات فیزیکی: ۱۴۰ ص. | مصور (رنگی).
شابک: ۹۷۸-۶۰۳-۸۵۲۰-۶۰۳
وضعیت فهرست نویسی: فهرست شده
عنوان دیگر: گزارشی مستند از فرایند مسئله هسته ای ایران از آغاز تا پرجام به همراه دست نوشته هایی در مورد فعالیت های
هسته ای از سال ۱۳۸۲
موضوع: برنامه جامع اقدام مشترک، ۲۰۱۵ م. | ۱۴ ژوئن.
موضوع: Joint Comprehensive Plan of Action, 2015, July 14
موضوع: انرژی اتمی -- ایران -- سیاست دولت
موضوع: Nuclear energy -- Government policy -- Iran
موضوع: مذاکرات سیاسی
موضوع: Diplomatic Negotiations in international disputes
موضوع: ایران -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۴
موضوع: Iran--Politics and government--21th Century
موضوع: ایالات متحده -- سیاست و حکومت
موضوع: United States — Politics and government—21st Century
رده بندی کنگره: KZ56۴۵
رده بندی دیویی: ۳۲۷/۱۷۴۷۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۲۶۰۰۳

انتشارات پیشگامان پژوهش مدار

احرای برجام

گزارشی مستند از فرایند ملیته هسته‌ای ایران از آغاز تا برجام

«به همراه دست نوشته‌های در مورد فعالیت هسته‌ای از سال ۱۳۸۳»

دکتر غلامرضا بن کردون

ویراستار ادبی: جعفر ربانی / طراح گرافیک: حامد حاج محمدی / آماده‌سازی و طرح جلد: همین سالک

چاپ: اول ۱۳۹۸ / شمارهگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: تندیس

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۲۹-۱۶-۳

قیمت: ۵۰۰۰۰۰ ریال

تلفن: ۸۸۳۴۵۲۱۷ / فاکس: ۸۸۳۴۵۲۱۸

حق چاپ محفوظ است.

۱۳

بخش اول: سروری بر پیشینه

۱۴

واژگان کلیدی

۱۷

فصل اول: فعالیت‌های هسته‌ای ایران پیش از انقلاب اسلامی

۱۸

مقدمه

۲۰

مذاکرات هسته‌ای پیش از انقلاب

۲۱

فصل دوم: آغازی بر مذاکرات هسته‌ای د. ح. پهلوی اسلامی ایران

۲۲

مقدمه

۲۳

مخالفان و موافقان برجام در آمریکا

۲۴

موافقان و مخالفان برجام در ایران

۲۵

کمیسیون برجام

۴۱

اثرات اقتصادی تحریم جدی ناشی از بحران سرمایه‌گذاری هسته‌ای ایران

۴۱

پیامدهای اقتصادی اجماع جهانی در اقدام علیه ایران

۴۹

فصل سوم: فعالیت‌های هسته‌ای ایران در جمهوری اسلامی تا ابتدای دولت هشتم

۵۰

آغاز فعالیت‌های هسته‌ای ایران

۵۳

فعالیت‌های هسته‌ای ایران در دولت احمدی‌نژاد

۵۶

افزایش تحریم‌ها علیه ایران

۵۶

مذاکرات هسته‌ای در دوره‌ی دوم ریاست جمهوری احمدی‌نژاد

۶۱	فصل چهارم: کمیسیون برجام و دولت روحانی
۶۲	پایان گفتار: حمدی نژاد و آغاز اعتدال روحانی
۶۳	فعالیت‌های هسته‌ای: ران در «روحانی و برجام
۶۳	ترکیب اعضای کمیسیون برجام
۶۵	پشت پرده‌ی انتخاب اعضای کمیسیون و برجام در مجلس شورای اسلامی
۶۷	جلسه‌ی اول کمیسیون برجام
۷۰	مسیر بررسی برجام در کمیسیون
۷۲	خروجی کمیسیون برجام و خیانت به ملت
۷۶	مصاحبه‌ی علیرضا زاکانی علیه بیانیه‌ی ۵ نماینده‌ی مجلس
۹۰	لزوم حذف کاسبان داخلی و خارجی تحریم
۹۰	ضررهای هنگفت جمهوری اسلامی از تحمل تحریم‌ها
۹۱	انتقاد از سیاسی کاری کمیسیون برجام
۹۸	یکشنبه‌ی سیاه
۱۱۳	فصل پنجم: آغاز توافق برجام، خروج آمریکا و واکنش‌های مرتبط
۱۱۴	سؤال باز
۱۱۵	ساختار فصل
۱۱۵	مهمترین رخدادها
۱۲۹	واکنش‌ها به برجام
۱۳۴	منابع
۱۳۹	پیوست‌ها

پیش‌گفتار

انسان زاده شدنِ تجسد و وظیفه بود
انسان دشواری وظیفه است
احمد شاملو

برجام، جام زهر نبود، فرصتی بود برای تعامل با دنیا. مخالفان برجام دشمنان ملت بودند و نه موافقان آن دوست‌دار غرب. ما باید واقعیات دنیا را درک می‌کردیم. این که مسلمانان تنها یک چهارم جمعیت دنیا هستند و این که ایران تنها کشور شیعه‌ی دنیاست. آیا جز این است که ما باید یک اقلیت منسجم باشیم برای خدمت به انسانیت؟

در جوار ما، مسلمانان دیگران همیشه در جنگ بوده‌اند. آن‌ها برادران خون خود را بوشیده در کفن‌های چینی با گلوله‌های آمریکایی در سر و رؤیاهای کمونیستی در سینه، به زیر خاک برداشته در سوریه و عراق، به نام اسلام، شمشیر دشمنان اسلام را برکشیدند و برادران خود را از دم تیغ گذراندند. رقطا و امارات، عزت‌نفس سیاست‌مداران برای ادامه‌ی سلسله‌ی پادشاهی به آل‌سعود فروخته شد. در ترس مردی جوان خود را آتش زد و خاورمیانه از آن پس شعله‌ور گشت.

اکنون که دارم این پیش‌گفتار را می‌نویسم، طولانی‌ترین شب سال است. در این لحظه من باید خوشحال باشم و طبق آیین باستانی، در کنار مردم پایکوبی کنم، اما خبر رسیده است که ۳ کودک به خاطر نداشتن تجهیزات گرمایشی مناسب، در مدرسه‌ای در زاهدان سوخته‌اند و در گوشه‌ای دیگر از میهن، کودکی از فقر دست به خودکشی زده است. من باید خوشحال باشم که کشورم هنوز مانند یک عقرب نشده است که با یک حلقه‌ی آتش در دوروبرش به خود نیش بزند. اما من کی‌ام؟ برگشته از جنگ با

پیکر برادری بر دوش؛ نشسته بر گنج، با مردمکی شرمنده‌ی دستان مردم؛ پا به عرصه‌ی سیاست نهاده، بی‌آن که بتوان برای مردم اعتراف کرد هر آن چه را که باید می‌گفتیم و نگفتیم.

ساعتی پیش، برای دقایقی اعترافات ژان ژاک روسو را خواندم، امید که من هم روزی بتوانم با همین صراحت کلام روسو، با مردم سخن بگویم. او در ابتدای اعترافاتش می‌نویسد:

«بازگ صور قیامت هر بار که می‌خواهد برخیزد، خواهم آمد. این کتاب را به دست گرفته در پیشگاه داور متعال حاضر خواهم شد و به آواز بلند خواهم گفت: این است آن چه کرده‌ام، آن چه اندیشیده‌ام، آن چه بوده‌ام. بد و نیک را با صراحتی یک‌سان بیان کرده‌ام. نه از بدی نکته‌ای را ناگفته گذاشته‌ام و نه چیزی را نیکی افزوده‌ام؛ و اگر گاه پیرایه‌ای ناچیز بر سخن بسته‌ام، تنها و تنها برای پرکردن خلائی بوده است که عصان حافظه‌ام آن را پدید آورده بود. توانسته‌ام آن چه را که می‌دانستم، ممکن است حقیقت داشته باشد، حق، سبکام و نه هرگز آن چه را که می‌دانستم دروغین است».

سال ۱۳۸۳ شورای امنیت ملی به ریاست آقای حسن روحانی بنده‌ی جوان سی‌وچند ساله را که در کسوت معاون اقتصاد سازمان برنامه و بودجه بودم، به جلسه‌ای محرمانه دعوت کرد. تلاش ما برای به دست آوردن تکنولوژی هسته‌ای که پیش‌تر هم‌زمان با شعار گفت‌وگوی تمدن‌ها در نظام جمهوری اسلامی پیش می‌رفت، بر پهنای اسرار شده بود. ناخودآگاه جمعی دنیا هنوز ترس داشت از سلاح هسته‌ای؛ همان سلاحی که پیش‌تر در درباری که ادعای دموکراسی داشت، دست به کشتار جمعی زده بود، با انداختن آن بر هیروشیما و ناگهان ناله نرس از برپایی یک امپراتوری جدید، بر کمربند اروپای آرام و دیگر مردم دنیا لرز انداخته بود؛ ما باید اعتمادساز می‌کردیم. اما تاج گردون جوان راهبردها را تعیین نمی‌کرد. به آقای روحانی اعتراض کردیم. گفتند: میم گرفته شده است؛ شما تنها کاری که می‌توانید بکنید، یافتن پیشنهاد بهترین سناریوها برای به رسمیت کشیدن این گونه بود که دوره‌ی جنگ مستقیم تمام شد و ما وارد جنگ اقتصادی شدیم.

این که ما چرا باید در این راه بجنگیم، در حالی که فقر از درب وارد شد و ایمان به تدریج از پنجره خانه‌ها بیرون می‌رود؟ این که آیا دشمنان کنونی ما، دوستان آینده‌ما، همانند عراقی‌ها؛ این که چقدر ایرانی‌های خارج از کشور مردم ما هستند؟ این که در نظام اسلام، تسلیحاتی قدرت بین مدیر و مردم چقدر است؟ این که چقدر نظام ما منافع مردم را تأمین می‌کند؟ این که چقدر مردم ما هم‌چنان نظام را حمایت می‌کنند؟ این که چقدر هزینه شده تا ما به دانش هسته‌ای برسیم؟ و ... این‌ها و ده‌ها سؤال دیگر، شاید همه را یک روز از نگاه خویش پاسخ بدهم، اگر مجالی باشد. اما این کتاب تنها و تنها بخشی از خاطرات من از اتفاقاتی است که از ابتدای مذاکرات هسته‌ای داخل و سپس خارج از کشور رخ داده است و البته مواردی نیز رخ پنهان داشته یا به اشتباه تأویل شده است که امیدوارم در این مستند حقیقت آن آشکار شود.

در سال‌های اخیر بسیار شنیده‌ایم که دولت‌های مختلف دست‌یابی به انرژی هسته‌ای را بهانه‌ای برای تبلیغات خود قرار داده و هر کدام تلاش کرده است آن را به نام خود ثبت نماید. کتاب پیش رو با هدف روشن‌گری در مورد فعالیت‌های هسته‌ای ایران از ابتدا تا برجام و نیز پشت‌پرده‌ی کمیسیون برجام در دو بخش نگاشته شده است. بخش اول که بیشتر به صورت گردآوری است، پیش‌زمینه‌ای است برای این که بخش دوم و پشت‌پرده‌ی کمیسیون برجام به درستی درک شود. نگارنده تلاش دارد تا ضمن ثبت بخشی کوچک از تاریخ واقعی این ماجرای بزرگ، گوشه‌ای از تلاش بی‌وقفه‌ی مسئولان دل‌سوز کشور را که اغلب نامی از آن با برده نمی‌شود، روایت کند. بدین منظور به یادداشت‌ها و مستندات آن روزهای برجام مراجعه و تصدیق یادداشت‌ها نیز در کتاب ارایه شده است.

در کتاب حاضر نخست فعالیت‌های هسته‌ای ایران پیش از انقلاب، سپس استمرار آن در جمهوری اسلامی تا ابتدای دولت هشتم و نهایتاً فعالیت‌های هسته‌ای ایران در دولت دکتر حسن روحانی تا امضای برجام و پیامدهای آن در دسترس ترمای توضیح داده خواهد شد. این موارد در دو بخش و ۵ فصل به صورت زیر ارائه شده است.

بخش اول: مروری بر پیشینه

فصل اول: فعالیت‌های هسته‌ای ایران پیش از انقلاب اسلامی

فصل دوم: آغازی بر مذاکرات هسته‌ای در جمهوری اسلامی ایران

فصل سوم: فعالیت‌های هسته‌ای ایران در جمهوری اسلامی تا ابتدای دولت هشتم

بخش دوم: برجام و پیامدها

فصل چهارم: کمیسیون برجام و دولت روحانی

فصل پنجم: آغاز توافق برجام، خروج آمریکا و واکنش‌های مرتبط

من فکر می‌کنم «مجال بی‌رحمانه، اندک است»، حتی برای نوشتن یک پیش‌گفتار طالانی، اما این را نمی‌توانم نگویم که دل‌واپس‌ترین مردم در این سال‌ها، همان‌ها بودند که برای اسناد بهامتن جمع اقدام مشترک کوشیدند؛ و این به معنای پوشاندن ضعف‌های آن‌ها در سایر امور مدیریتی نیست.

این کتاب را تقدیم می‌کنم به هر کس که می‌داند:

«داوری آن سوی در نشسته است، بی‌ردای شوم قاضیان

ذاتش درایت و انصاف

هیأتش زمان

و خاطرات تا جاودان جاویدان در گذرگاه ادوار داوری خواهد شد.»